

1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu
(M. Meclisi : 1/717; C. Senatosu : 1/149)

(Not : M. Meclisi S. S. : 781)

Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 6681

29 . 1 . 1973

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 26 . 1 . 1973 tarihli 44 ncü Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek işari oyla kabul edilen, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Sabit Osman Avcı
Millet Meclisi Başkanı

Not : Bu tasarı 16 . 10 . 1972 tarihinde Başkanlığa İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 24, 26 . 1 . 1973 tarihli 42 ve 44 ncü birleşimlerinde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 781)

Anayasa ve Adalet Komisyonu Raporu

Cumhuriyet Senatosu
Anayasa ve Adalet Komisyonu
Eşas No. : 1/149
Karar No. : 39

6 . 2 . 1973

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 26 Ocak 1973 tarihli 44 ncü Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek işari oyla kabul edilen, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısı, Millet Meclisi Başkanlığının 29 Ocak 1973 tarihli ve 6681 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmekle Komisyonumuzun 6 Şubat 1973 tarihli Birleşiminde Adalet Bakanlığı temsilcileri de hazır buldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

I - Tasarı, İsviçre, Nöşatel Kantonunun 1925 tarihli - Medenî Usul Kanunu - nun esas alınması ve Alman ve Fransız - Medenî Usul - kanunlarından da yararlanılmak suretiyle konulan, 18 Hazi-

ran 1927 tarihli ve 1086 sayılı - Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu - nun konulduğu 1927 tarihinden günümüze kadar geçen 45 yıla yakın yürürlük dönemi içinde elde olunan uygulama gerçekleri gözetilerek,

a) 8 nci, 9 ncu, 176 nci, 288 nci, 289 ncu, 290 nci, 409 ncu, 427 nci, 438 nci, 440 nci ve 507 nci maddelerinde - ivedi bir tedbir - olarak gerekli değişikliklerin yapılmasını,

b) Bu değişiklikler nedeni ile de, 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları hakkındaki Kanununun 10 ncu maddesinin yürürlükten kaldırılmasını,

c) Nihayet, - medenî usul hukuku - alanına bu tasarı ile getirilen düzenlemenin gerçekleştirilebilmesi maksadı ile, tasarıya esas, 1086 sayılı Kanuna geçici bir madde eklenmesini,

Öngörmektedir.

18 Haziran 1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, konulduğu 1927 tarihinden günümüze kadar geçen 45 yıla yakın yürürlük süresi içinde, çeşitli tarihlerde konulan 1268, 1539, 1582, 2606, 3560, 5464, 6763 ve 6769 sayılı kanunlarla çeşitli değişikliklere tabi tutularak ihtiyaçlara uygun bir hüviyete sahip kılınmak istenmiştir.

Dün olduğu gibi günümüzde de (1973 Türkiye'sinde de) - adalet cihazının ve yargılama müessesesinin - mahiyetine ve gereklerine uygun bir düzen ve sürat içinde işleyebilmesi, her zaman ve her vesile ile ileri sürülen bir - üstün görüş - olmak vasfını muhafaza etmektedir.

Gerçekten, - adalet cihazının ve yargılama müessesesinin - mahiyetine uygun bir düzen ve sürat içinde işleyebilmesi, - örgüt ve kadro - imkânları ve - meslek ve görev şuuru - ile ne derece bağlantı halinde ise, - usul - hükümleri ile de, o derece yakın bir ilişki içindedir ve - örgüt ve kadro - imkânları ile - meslek ve görev şuuru - gözetilirken, - usul hükümleri - nin de uygulama gerçeklerine yer verir biçimde ele alınması zorunluluğu vardır.

Söz konusu kanunun 45 yıla yakın yürürlük süresi içinde ülkemizin - sosyal ve ekonomik bünyesinde ve koşullarında - meydana gelen gelişmeler ve değişmeler bu zorunluluğu ortaya koyan başlıca nedenlerdir.

Komisyonumuzda bilgi veren Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürü, uygulama gerçekleri gözetilerek, sözü edilen 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda çeşitli tarihlerdeki tadillerinin yanı sıra, kanunun - tümü - itibarı ile ele alınarak düzenlenmesi yolunda çeşitli tarihlerde çalışmalar yapıldığı halde gerçekleştirilme imkânının bulunmadığını ifade etmiş ve yine - tümü - itibarı ile düzenlemeyi tasarıya da halen Millet Meclisi Adalet Komisyonunda görüşülmekte olduğunu açıklamıştır.

Aynı açıklamaya göre, Komisyonumuz görüşmelerine arz edilen işbu tasarı da, halen Millet Meclisi Adalet Komisyonunda görüşülmekte olan - genel - nitelikteki tasarıya - ivedi - mahiyet taşıyan maddelerini ihtiva etmektedir.

İşbu tasarı, - kısmî - bir mahiyet taşıdığı ve ancak bazı maddelerde değişiklik ve yeni düzenleme öngördüğü cihetle, madde - madde ele alıp incelemek ve Komisyonumuzun görüşlerini böylece arz etmek yararlı bir anlatım biçimi olacaktır.

Anayasa ve Adalet Komisyonu

I - Tasarının 1 nci maddesi, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 8, 9, 176, 288, 289, 290, 409, 427, 438, 440 ve 507 nci maddelerinin değiştirilmesini öngörmektedir.

Madde 8. — Madde, bilindiği üzere, sulh mahkemesinin görevine giren dâva ve işleri saymaktadır.

Getirilen değişiklik 1 000 lira olan değer sınırının 5 000 liraya çıkarılmış olması, halen asliye mahkemesinin görevi içinde olan ve aslında basit usulle ve çabuk sonuçlandırılması gereken aile birliğinin korunması ile ilgili tedbirler, evlât edinmeye izin ve mirasçılık belgesi verilmesi, kira tespiti ve tazminatla birlikte de olsa bütün tahliye dâvaları gibi dâva ve işlerin sulh mah-

kemesine verilmiş bulunması, günün ihtiyaçlarını karşılamak, çabukluğu ve aynı zamanda sulh ve asliye mahkemesi işleri arasındaki dengeyi de sağlamak amacını gütmektedir.

Madde 9. — Maddenin ilk iki fıkrası esas bakımından mevcut hükümden farklı olmamakla beraber, üçüncü fıkrada yeralan hüküm yenidir ve uygulamada görülen büyük bir ihtiyacı karşılığını teşkil etmektedir. Bilindiği üzere, Türk Kanunu Medenisinin 136 ncı maddesine göre boşanma dâvası dâvacının ikametgâhı mahkemesindedir. Yine aynı Kanunun 21 ncı maddesine göre karı, kocanın ikametgâhına tabidir. Bu hükümlerden çıkan sonuç şudur ki, karı daima boşanma dâvasını, ayrı bir mesken edinmekte haklı olmadıkça, kocanın ikâmetgâhında açmak zorunda kalmaktadır. Bu halin birinci büyük sakıncası, aile birliği çözümlüp de kadın kocasından ayrı olarak bulunmakta ise dâvasını muhakkak kocasının ikâmetgâhı mahkemesinde açmak zorundadır. Özellikle, kocanın kötü niyetle hareket ederek meselâ, İstanbul'daki ikametgâhının Ankara veya Van'da, olduğunu ileri sürerek yetki itirazında bulunması ve böylece, kadını boşanma dâvasını Ankara veya Van'da açmak zorunda bırakması mümkündür ki, bunun zorluğu ortadadır. Karısı ile birlikte uzun zamandan beri memur olarak bulunduğu meselâ Eskişehir'de oturan ve nüfusta kayıtlı olduğu yer meselâ Adana olan bir kocanın karısı hakkında açtığı boşanma dâvasında kadın, kocanın ikametgâhının Adana olduğunu ileri sürerek yetki itirazında bulunabilmekte ve her ikisi Eskişehir'de oturmalarına rağmen dâva için Adana'ya gitmek veya vekil göndermek zorunda kalmaktadırlar. Bunun başlıca sebebi şudur: Medenî Kanununun 19 ncü maddesine göre «bir kimsenin yerleşmek niyeti ile oturduğu mahal ikametgâhıdır» esastan hareket eder Yargıtay, memurların bulunduğu yeri yerleşmek niyetiyle oturdukları yer olarak kabul etmemiş ve yerleşmek niyeti, kişinin kendisince bilinen bir kasıttan ibaret olması bakımından, bunun harici ve yerleşmeyi gösteren belirtileri ile anlaşılabilirliğini ve bu cihetin boşanma davaları sırasında çok defa tespit edilemediğini gözönüne alarak, nüfusta kayıtlı bulunan yerin ikametgâh olarak muhafaza edildiği mânasını çıkarmak suretiyle yetki itirazlarını böyle bir hal şekline bağlamak istemiştir.

Bu içtihat karşısında, hakkında boşanma dâvası açılan kocaya nüfus kaydının bulunduğu yeri ikametgâhı imiş gibi göstererek yetki itirazında bulunma imkânı ve fırsatı verilmiş, bu yüzden yukarıda sözü edilen sakıncalar yahut nüfus kaydının dâvadan evvel nakli gibi güçlükler doğmuştur. İşte bütün bu sakıncaları gidermek amacıyla, Kanunî Medenide gösterilen «dâvacının ikametgâhı mahkemesi» esası muhafaza edilmekle beraber, fıkranın ikinci cümlesinde eşlerin dâvadan evvel son olarak en az altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesinin de boşanma ve ayrılık dâvalarına bakmaya yetkili olduğu kabul edilmiştir. Bu hükmün diğer bir faydası da karı kocanın geçinip geçinemediklerini, eşlerden birinin diğerine fena muamelede bulunup bulunmadığını, zina edip etmediğini, onur kırıcı bir hayat sürüp sürmediğini özetle, boşanma sebeplerinin mevcud olup olmadığını en az altı aydan beri son defa oturdukları çevre halkı daha iyi görüp bildiği cihetle o yer hâkimi aile birliğinin sona ermesini gerektirecek derecede sarsılıp sarsılmadığını daha kolaylıkla tespit imkânına malik olacaktır. Bir kimsenin doğup tesadüfen nüfusta kayıtlı olduğu ve bir daha uğramadığı bir yeri ikametgâh olarak saymak suretiyle tamamen farazî bir esastan hareket olunacak yerde tasarının kabul ettiği şekilde, yetkili mahkemeyi belirtmekte, hem pratik fayda hem de eşlerin karşılıklı olarak durumlarını tespit bakımından büyük kolaylık sağlanacağı ortadadır. Nitekim, Yargıtayın son içtihatları da bu merkezde bulunmaktadır.

Madde 176. — Maddede yapılan değişiklik büyük bir boşluğu doldurmakta, genel nitelikte olup, çeşitli tereddütlere sebebiyet veren mevcut 176 ncı madde hükmünü uygulamayı kolaylaştıracak şekilde, dava ve işleri ayrı ayrı saymak suretiyle belirtmekte ve adli araverme ile ilgili hükümlerin tamamını da bir araya toplamış bulunmaktadır.

Bu maddede, tereddüde yer vermeyecek bir şekilde adli aravermede mahkemelerin ne şekilde çalışacağı ve uygulamada en çok tereddüt uyandıran, dava açılıp açılmayacağı konusu da çözümlenmiştir.

1 ilâ 11 nci bentlerde sayılan dava ve işlerde mahkeme, «ivedilik» kararı vermeye lüzum kalmadan, faaliyette bulunacaktır. Bu dava ve işlerden bir kısmı, bir an önce karara bağlanmasında fayda umulanlardır. Diğer bir kısmı ise, sırf pratik ihtiyaçların zorlamasından ilham alınarak tespit edilmiş olan işlerdir ki, nitelikleri bakımından ya uzun inceleme ve soruşturmayı gerektirmekte yahut kısa zamanda karara bağlanmalarında zorunluk bulunmaktadır.

Bâzı mahkemeler aravermede dava dilekçelerini tamamen ret, bâzıları zaman aşımı süresi dolmak üzere bulunduğu hallerde kabul, bâzıları da mutlak surette kabul etmektedirler. İşlemden kaldırılmış ve adli araverme içinde 409 ncu maddedeki süreyi doldurup yeniden harç verilmeden yenilenmesi mümkün olmayan davalara ait yenileme istekleri hakkında da mahkemeler farklı kararlar vermektedirler. Her hâkim, maddeyi başka türlü anlamakta bu yüzden iş sahipleri güçlük çekmekte idiler. Bütün bu karışık durumu önlemek ve birlik halinde uygulamayı sağlamak için, bu madde düzenlenmiştir. Aravermede, usul hukukunun belli ettiği kanunî sürelerin sona ermesi hakkındaki 177 nci madde hükmünün saklı tutulması esasında bir değişiklik yapılmamıştır; adli araverme süresi içinde bakılmayan davalarla ilgili ve 176 nci maddenin ikinci fıkrasında yazılı ve yapılması mümkün işlerin ifası, ilgililerin arzusuna tabi tutulmuştur. Bu bakımdan, ilgililerden herhangi biri bu fıkra da yazılı işlemi yapmış olursa, karşı tarafın bu işleme karşı yapabileceği işlem veya verebileceği cevaplar hakkında kanunî süreler işlemeyecektir. Bu sürelerin işlemesi 177 nci madde hükmüne tabidir.

Madde 288. — Madde ile esas yönünden getirilen değişiklik, senetle ispat konusundaki (5 000) kumşluk sınırını (500) liraya çıkarılmış olmasıdır. Ayrıca mevcut 289 ncu madde hükmü de ilgisi sebebiyle bu maddeye ikinci fıkra olarak alınmış, 289 ncu madde ise aşağıda açıklandığı üzere yeni ve değişik şekilde düzenlenmiştir.

289 ncu maddede yer alan ve bugün Yargıtay İçtihadı ile de uygulama alanında yerleşen, karşı tarafın açık muvafakati halinde senetle ispat zorunluğunu ortadan kaldıran hüküm gerçek bir ihtiyacı karşılayacaktır. Aslında bu çeşit hukuki işlemlerin tanıkla ispatı yasağı ile ilgili esasların, 18 Mart 1959 tarih ve 8/18 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında pek yerinde olarak işaret edildiği üzere kamu düzeni düşüncesi ile kanuna girdiği iddia olunamaz. Yazılı olarak sözleşilmiş ise yahut duruşma tutanağında yer almış ve imzalanmış bulunan açık bir muvafakatin mevcudiyeti halinde, hukukî işlemlerin tanıkla ispatı mümkün hale getirilmiş olmaktadır. Bu muvafakat, diğer tarafın bu konuda dinletmek istediği tanıkların kimler olduğunun öğrenilmesinden evvel olabileceği gibi, tanıklar belli olduktan sonra da beyan edilebilir; her iki şekil, uygulama yönünden hukukî bir hak yaratmaz. Aksi halin kabulü, yargılamanın uzaması gibi bir sakınca doğurur. Şurası da muhakkaktır ki, tanıkla ispat yasağı, tarafların haklarını korumak için kabul edilmiş olduğundan yukarıda işaret olunan kayıt ve şartlara uyulmaksızın tanık dinlenmiş olması halinde, karşı tarafın, hasmının tanıklarını dinletmesine ses çıkarmamış ve hattâ bu ciheti temyiz itirazları arasında anmamış ve kendisinin de tanık dinletmemesi gereken bir vakıayı tanıkla ispat eylemiş olması, hasmının tanık dinletmesine muvafakat ettiği mânasına almamaz, muvafakat açıkça bildirilmelidir.

Madde 290. — Maddedeki değişiklik, miktarını 288 nci maddeye uygun hale getirilmesinden ibarettir.

Madde 409. — Madde davanın yürütülmesi konusunda, gıyap bölümünün en etkili maddelerinden biri olarak mütalâa olunmaktadır. Geçmiş uygulamadan elde edilen sonuçlara göre, madde ihtiyaca cevap verebilecek halde düzenlenmeye çalışılmıştır.

Dâvaların zaman zaman takipsiz kalması, işin sürünce mede bırakılması amacı ile sık sık başvuru yollarından biridir. Bu çeşit kötü niyete dayanan halleri önlemek amacı ile, birtakım yenilikler getirilmiş ve bazı kayıtlayıcı hükümlere yer verilmiştir; işlemden kaldırılmış olan dosyanın, altı ay içinde yenileme dilekçesi verilip gün tespit ettirilmediği yahut özellikle Yargıtaydan hükmü bozularak gelen dosyalarda son işlem tarihinden başlayarak bir ay içinde aynı maddeye göre gün tespit ettirilmediği için işlemden kaldırılmasından sonra bir yıl içinde yenilenmedikleri takdirde da-

vanın açılmamış sayılması, harçsız yenileme süresinin altı aydan üç aya indirilmesi, ilk yenilemeden sonra üç defadan fazla takipsiz bırakılmaması, gaibin de davayı yenileyebilmesi gibi, davaların çabuklaştırılmasını sağlamak hususunda tarafların davalarını sevk, idare ve takip bakımından oldukça sıkı hükümlere tabi tutulmaları amacı güdülmüştür.

Maddenin dördüncü fıkrası hükmünce, yeniden harç verilerek dâvanın yenilenmesi, uygulamada bunun yeni bir dava olarak kabulü ile süreleri ona göre hesaplamak ve maddî hukuk bakımından buna bağlı sonuçlar çıkarmak isteyenler bulunabileceği düşüncesini önlemek amacı ile, işlem-den kaldırma tarihinden başlayarak üç ay içinde yeniden harç verilmek suretiyle yenilenen davanın, yeni bir dava sayılmayacağı hususu belirtilmiştir.

Madde 427. — Maddede yapılan değişiklikle, kesin olarak hüküm verilebilecek davaların değer veya miktar sınırı (50) liradan (2 000) liraya çıkarılmış, bu suretle Yargıtayın işi biraz hafifletilmekle beraber bu çeşit davaların daha kısa yoldan kesinleşmesi sağlanmıştır.

Kanun yararına temyizle ilgili hüküm ise Anayasanın 132 nci maddesine uygun şekilde düzenlenmiş ve bozma kararlarının Resmî Gazetede yayımlanması ile yetinilmesi hükme bağlanmıştır.

Madde 438. — Madde uygulamadan elde edilen sonuçlara ve günün ihtiyacına uygun şekilde değişikliklere yer vermiştir. Esas kural Yargıtayın incelemesini dosya üzerinde yapmasıdır. Ancak bâzı konuların özelliği sebebiyle duruşmalı incelemeye tabi tutulmasının, daha sıhhatli bir sonuca varmayı sağlayacağı düşüncesi, eskiden olduğu gibi şimdi de uygulama alanına intikal etmektedir. Bu konular maddede görüleceği üzere tüzel kişiliğin feshi, Genel Kurul kararlarının iptali, boşanma veya ayrılık ve bunlarla aynı önem derecesinde olan evlenmenin butlanı veya feshi davaları ile velâyet, nâsep ve kısıtlamaya ilişkin davalar şeklinde sayılmıştır. Miktar veya değer bakımından mevcudolan kıstas, bugünün iktisadî şartları ve para değeri de gözönünde bulundurulmak suretiyle tespit edilmiş ve bu ölçü on bin lira olarak kabul edilmiştir. Miktar veya değeri yirmi bin lirayı aşan alacak veya ayın davaları ile ilgili temyiz incelemesinde taraflar duruşma isteğinde bulunabileceklerdir. Duruşma günü karar verilemeyen işlerin karara bağlanma süresinin de onbeş gün olacağı belirtilmiştir.

Ayrıca halen bu maddede bulunan ve karar düzeltilmesine değinen hükümler, aşağıda görüleceği üzere ve ilgisi sebebiyle 440 nci madde içerisinde ifade edilmiştir.

Madde 440. — Maddede, karar düzeltilmesi isteğinin süresi de belirtildikten sonra, düzeltme sebepleri sıralanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrası, mevcudolmayan bir yenilik ve açıklık getirmektedir. Yargıtay temyiz veya tamamlayıcı temyiz dilekçelerinde öne sürülen sebep ve itirazları hükmün bozulması veya onanması sırasında kısmen veya tamamen cevapsız bırakmış ise, karar düzeltilmesi üzerine bu sebep ve itirazları ayrı ayrı cevaplandırmak zorundadır. Gerçekten temyiz edenlerin, yaptıkları itirazlar hakkında Yargıtayın ne yolda düşündüğünü bilmelerinde iç huzuru bakımından olduğu kadar, iddia ve savunmalarının hangi hukukî esaslar yönünden kabul olunmadığının açıkça gösterilmesinde usulî bakımdan da fayda vardır. Zira, mahkemelere karşı duyulan saygı ve güvenin korunması ve gelişmesinde bu cihetin rolü büyük olduğu gibi, kanunların mahkemelere anlaşılmasını kolaylaştırmak yönünden de büyük fayda sağlayacağına şüphe yoktur.

Komisyonumuz, uygulama gerçeklerini gözeterek, 8 nci maddenin II numaralı fıkrasının 7 numaralı bendi hükmüne esas, - mirasçılık belgesi verilmesi hakkındaki isteklerle, bu belgenin değiştirilmesi veya iptali davaları -nda ve yine tasarının 440 nci maddesinin üçüncü fıkrasının 4 nci bendi hükmüne esas, - Hukuk Genel Kurulu kararları -nda bu teminat müessesesinin muhafazasını zorunlu mütalâa ederek madde metnini bu yolda değiştirmiştir.

Mevcut hükme göre mümkün olan bâzı haller için karar düzeltilmesi yolu burada önlenmiş ve böylece Yargıtayın yükü biraz hafifletilmek suretiyle diğer işlerin daha çabuk sonuçlanmasına imkân verilmiştir.

Bir numaralı bente göre, sekizinci maddede sayılan davalara ait hükümlere dair Yargıtay kararına karşı karar düzeltilmesi istenemez. Bundan fazla olarak miktar veya değeri on bin liradan az olan dâvalar hakkındaki Yargıtay kararları bakımından da karar düzeltme yolu kapatılmıştır.

İki numaralı bentte yazılı hususlar, çok çabuk sonuçlanması gereken işlerle ilgilidir.

Üç numaralı bent tahkim konusuyla ilgili yeni bir hükümdür. Tahkim müessesesinin ihtiyacı olan çabukluğu sağlamak amacıyla, hakem hükümleri ve tahkimle ilgili diğer hükümler uyarınca mahkemenin verdiği kararlar hakkındaki Yargıtay kararları bakımından karar düzeltilmesi istekleri dinlenmez.

Madde 507. — Yapılan değişiklikle de basit yargılama usulünün uygulama alanı genişletilmiş ve birinci bendi ile âtif yapılan 176 nci maddenin 3 - 9 neu bentlerinde sayılan dâvalarla sulh mahkemesinin görevine giren bütün dâva ve işleri ifade eden 10 neu bendi dahi sayılmak suretiyle bunların tamamı basit usule tabi tutulmuş bulunmakta; maddenin ikinci bendi hükmü de hangi hallerde basit usul uygulanacağını ilâve olarak açıklamış bulunmaktadır.

II - Tasarımın 2 nci maddesi, 1085 sayılı Kanununun ihtiyatî tedbirler faslıının son maddesi olan 113 ncu maddesinden sonra (113/A) maddesinin eklendiğini ifade etmektedir. Eklenen bu madde tedbire aykırı davranışın müeyyidesini düzenlemektedir. Halen böyle bir müeyyide mevcud olmadığı ve T. C. Kanununun 526 nci maddesi sınırı içinde uygulama yeri bulması mümkün görülememiği ve son Yargıtay içtihatları da bu yönde olduğu cihetle, bir boşluğu doldurmak amacıyla bu madde düzenlenmiş ve kanunun genel madde sırasının bozulmaması için (113/A) maddesi şeklinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

III - Tasarımın 4 ncu maddesi, kaldırılması zorunlu olan bir kanun maddesine yer vermektedir.

Bilindiği üzere 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkındaki Kanunun 10 ncu maddesi, tahliye dâvalarına esas itibarıyla sulh mahkemesince bakılacağını belirtmekle beraber, ikinci fıkrasında, tazminat ve kira alacağı ile birlikte açılan dâvalarda asliye mahkemesince görevsizlik kararı verilemeyeceği hükmü yer almaktadır. Bu kanunla değiştirilmesi öngörülen 1086 sayılı Kanunun 8 nci maddesinde ise bu çeşit dâvaların tamamı sulh mahkemesi görevleri arasında sayılmış bulunduğundan, her iki kanun hükmü arasında gelişmeye ve uygulamada tereddüde sebebiyet vermemek için 6570 sayılı Kanunun 10 ncu maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

IV - Geçici madde, bu kanunla getirilmiş bulunan değişiklik hükümlerinin evvelce açılmış dâvalara etki derecesi ve şartlarını düzenlemektedir ki, uygulamada tereddüt doğurabilecek olan bu konunun açıklığa kavuşturulması zorunlu görülmüştür.

Esas kural, değişik hükümlerin, kanunun yürürlüğe girmesinden sonra açılacak dâvalarda uygulanmasıdır. Buna göre, eski miktar ve değerler üzerinden açılmış bulunan dâvalarda, yeni miktar veya değerler öne sürülerek mahkemelere görevsizlik kararı verilemeyecektir. Keza yetki bakımından da aynı durum söz konusudur. Tanıkla ispat, kesin olarak hüküm verilecek dâvalar, Yargıtayda duruşmaya tabi olacak işlere ilişkin miktar veya değerlerde yapılan değişikliklerle, 409 ve 440 nci maddelerdeki değişiklikler, kazanılmış hakları kısmen de olsa ortadan kaldırabilecek nitelik taşıdıklarından, kanunun yürürlüğünden sonra açılacak dâvalarda uygulanması öngörülmüştür.

Ancak (113/A), müeyyideyle ilgili bulunduğundan eylemin işlendiği tarihte yürürlükte bulunan kanuna tabi olması zorunlu görülmüş; 176, 289 ve 507 nci madde değişiklikleri ise sadece usulî hükümler taşıdığı ve kazanılmış haklara dokunması söz konusu olamayacağı gibi dâva ve işlerin çabuk sonuçlanmasında da etkili olacağı cihetle bu madde hükümlerinin önceden açılmış dâvalar hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir. Dâva dışı işlemler için ise, işlemin yapıldığı zamanda mevcut kanun hükümlerinin uygulanacağı tabiidir.

Yukarda, genel gerekçesi ile maddeleri teker, - teker ele alınıp getirdiği yenilikler ayrı - ayrı incelenen tasarı Komisyonumuzca da benimsenmiş ve arz edilen görüşler esaslarında tanzim olunan maddeleri ile kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Samsun
R. Rendeci

Sözcü
Eskişehir
Ö. Ucuzal

Ankara
T. Cebe
Toplantıda bulunamadı.

Ankara
T. Kapanlı

Bursa
Ş. Kayalar

Cumhurbaşkanına S. Ü.
N. Erim
Toplantıda bulunamadı.

Hatay
M. Deliveli

Kırşehir
H. Özmen

Mardin
A. Bayar

Rize
O. M. Agun

Sakarya
M. Tıgılı

Tabii Üye
M. Ataklı

Toplantıda bulunamadı.

Tokat
Z. Betil
Toplantıda bulunamadı.

Zonguldak
M. A. Pestilci

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 8, 9, 176, 283, 289, 290, 409, 427, 438, 440 ve 507 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 8. — Sulh mahkemesi :

I - iflâs dâvaları ile vakfa ilişkin dâvalar hariç olmak üzere, mamelek hukukundan doğan, değer veya miktarı beş bin lirayı geçmeyen dâvaları,

II - Dâva konusu olan şeyin değerine bakılmaksızın :

1. icra ve iflâs Kanununun 10 ncu babında yer alan 269 ve 272 nci ve sonraki maddeleri hükümleri hariç olmak üzere, kira sözleşmesine dayanan her türlü tahliye, akdin feshi yahut tespit dâvaları, bu dâvalarla birlikte açılmış kira alacağı ve tazminat dâvaları ve bunlara karşılık olarak açılan dâvaları,

2. Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaşılmasına ve şuyuun giderilmesine ait dâvaları,

3. Taşınır ve taşınmaz mallarda yalnız zilyedliğin korunması ile ilgili dâvaları,

4. Boşanma veya ayrılık dâvası açılmamış ise, Türk Kanunu Medenisinin 161, 162 nci maddelerinde yazılı tedbirleri ve bunların değiştirilmesi veya kaldırılması isteklerini,

5. Türk Kanunu Medenisinin 163 ncü maddesinde yazılı tedbirleri ve bunların değiştirilmesi veya kaldırılması isteklerini, 315 nci maddesine dayanan istekleri, aynı kanunun 95, 159, 173, 261, 271, 311 ilâ 314 ncü maddeleri ile Borçlar Kanununun 91, 92 nci maddelerinde mahkeme veya hâkime verilen işleri,

6. Evlenmeye ve evlât edinmeye izin verilmesi isteklerini,

7. Mirasçılık belgesi verilmesi hakkındaki isteklerle, bu belgenin değiştirilmesi veya iptali dâvalarını,

III - Bu ve diğer kanunların sulh mahkemesi veya hâkimlerini görevlendirdiği dâva ve işleri,

Görür.

Madde 9. — Her dâva, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, açıldığı tarihte dâvalının Türk Kanunu Medenisi gereğince ikâmetgâhı sayılan yer mahkemesinde görülür. Dâvalının ikâmetgâhı belli değilse, dâvaya Türkiye'de son defa oturduğu yer mahkemesinde bakılır.

Dâvalı birden fazla ise, dâva bunlardan birinin ikâmetgâhı mahkemesinde açılır. Şu kadar ki, kanunda dâva sebebine göre dâvalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belli edilmiş ise, dâvaya o mahkemede bakılır. Ancak dâvanın, sırf dâvalılardan birini kendi mahkemesinden başka bir mahkemeye getirmek amacıyla açıldığı belirtiler veya başka delillerle anlaşılırsa mahkeme onun hakkındaki dâvayı ayırarak yetkisizlik kararı verir.

Boşanma veya ayrılık dâvalarında yetkili mahkeme, dâvacının ikametgâhı veya eşlerin dâvadan evvel son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.

Madde 176. — Adli aravermede ancak aşağıdaki dâva ve işler görülür :

1. İhtiyatî tedbir, ihtiyatî haciz ve delillerin tespiti, deniz raporlarının alınması ve dispeççi tayini istekleri ve bunlara karşı yapılacak itirazlar hakkında karar verilmesi,

2. Aravermede yapılmasına karar verilen keşifler,

3. Her çeşit nafaka dâvaları,

4. Velâyet ve vesayet işlerine ait dâvalar,

5. Nüfus dâvaları,

6. Hizmet akdinden doğan dâvalar,

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 8, 9, 176, 288, 289, 290, 409, 427, 438, 440 ve 507 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 8. — Millet Meclisi metninin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 9. — Millet Meclisi metninin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 176. — Millet Meclisi metninin 176 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

7. Kıymetli evrakın kaybından doğan iptal dâvaları,
8. Tahkim babındaki hükümlere göre mahkemenin görevine giren anlaşmazlık ve işler,
9. İflâs ve konkordatoya ait dâvalar,
10. Kanunların sulh mahkemesini veya hâkimini görevlendirdiği dâva ve işler,
11. Kanunlarda ivedi olduğu veya adli aravermede de bakılabileceği belirtilen veya basit yargılama usulüne bağlı tutulan başka dâva ve işler,
12. Mahkemece taraflardan birinin isteği üzerine ivedi görülmesine karar verilen dâva ve işler,

Tarafların uyuşması halinde veya dâva bir tarafın gıyabında görülmekte ise hazır olan tarafın isteği üzerine, yukardaki iş ve dâvalara bakılması adli aravermeden sonraya bırakılabilir.

Adli araverme süresi içinde, yukardaki fıkralarda gösterilenler dışında kalan dâva ve işlerle ilgili olarak verilen dâva, karşılık dâva ve temyiz dilekçeleri ile bunlara karşı verilen cevap dilekçelerinin ve dosyası işlemde kaldırılan dâvaları yenileme dilekçelerinin alınması, ilâm verilmesi, her türlü tebligat, dosyanın başka bir mahkemeye veya Yargıtaya gönderilmesi işlemleri de yapılır.

7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri saklıdır.

Bu madde hükümleri Yargıtay incelemelerinde de uygulanır.

Madde 288. — Bir hakkın doğumu, düşürülmesi, devri, değiştirilmesi, yenilenmesi, ertelenmesi, ikrarı ve itfası amacıyla yapılan hukukî işlemlerin, yapıldıkları zamanki miktar veya değerleri beş yüz lirayı geçtiği takdirde senetle ispat olunması gerekir.

Bu hukukî işlemlerin miktar veya değeri ödeme veya borçtan kurtarma (ibra) gibi herhangi bir sebeple beş yüz liradan aşağı düşse bile senetsiz ispat olunamaz.

Madde 289. — 288 nci madde uyarınca senetle ispatı gereken hususlarda yukardaki hükümler hatırlatılarak karşı tarafın açık muvafakati halinde tanık dinlenebilir.

Madde 290. — Senede bağlı olan her çeşit iddiaya karşı defî olarak üleri sürülen ve senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukukî işlemler beş yüz liradan az bir miktara aیدolsa bile tanıkla ispat olunamaz.

Madde 409. — Oturuma çağırılmış olan taraflardan hiçbirisi gelmediği veya gelip de dâvayı takibetmeyeceklerini bildirdikleri takdirde dâva yenileninceye kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilir.

Oturum gününün belli edilmesi için tarafların başvurması gereken hallerde, gün tespit ettirilmemiş ise, son işlem tarihinden başlayarak bir ay geçmekle birinci fıkra hükmü uygulanır.

Yukarıki fıkralar hükmü gereğince dosyası işlemde kaldırılmış olan dâva, işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde taraflardan birinin dilekçe ile başvurması üzerine yenilenebilir. Yargılama gıyabında yürüyen tarafın da buna hakkı vardır. Yenileme dilekçesi, oturum gün, saat ve yerini bildiren çağırma kâğıdı ile birlikte taraflara tebliğ olunur.

Dâva, dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay geçtikten sonra yenilenirse yeniden harç alınır; bu harç yenileyen taraftan ödenir ve karşı tarafa yüklenemez. Bu şekilde harç verilerek yenilenen dâva, yeni bir dâva sayılmaz.

İşlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yenilenmeyen dâvalar açılmamış sayılır ve mahkemece bu hususta kendiliğinden karar verilerek kayıt kapatılır.

Birinci ve ikinci fıkralar gereğince işlemde kaldırılmasına karar verilmiş ve sonradan yenilenmiş olan dâva, ilk yenilemeden sonra üç defadan fazla takipsiz bırakılamaz. Aksi halde beşinci fıkra hükmü uygulanır.

(Anayasa ve Adalet Komisyonunun kabul ettiği metin)

Madde 288. — Millet Meclisi metninin 288 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 289. — Millet Meclisi metninin 289 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 290. — Millet Meclisi metninin 290 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 409. — Millet Meclisi metninin 409 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Madde 427. — Mahkemelerden verilen hükümlere karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Dâvada haklı çıkmış olan taraf da hukukî yararı bulunmak şartıyla, hükmü temyiz edebilir.

Miktar veya değeri ikibin lirayı geçmeyen taşınır mal ve alacak dâvalarına ilişkin hükümler kesindir.

Kesin olarak verilen hükümlerle niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade eden ve Yargıtayca incelenmeksizin kesinleşmiş bulunan hükümler, Adalet Bakanlığının göstereceği lüzum üzerine Cumhuriyet Başsavcısı tarafından kanun yararına temyiz olunur.

Temyiz isteği Yargıtayca yerinde görüldüğü takdirde, hüküm kanun yararına bozulur. Bu bozma hükmün hukukî sonuçlarını kaldırmaz.

Bozma kararının bir örneği Adalet Bakanlığına gönderilir ve Bakanlıkça Resmî Gazetede yayınlanır.

Madde 438. — Yargıtay temyiz incelemesini dosya üzerinde yapar. Ancak tüzel kişiliğin feshine veya genel kurul kararlarının iptaline, evlenmenin butlanına veya feshine, boşanma veya ayrılığa, velâyete, nesebe ve kısıtlamaya ilişkin dâvalarla miktar veya değeri on bin lirayı aşan alacak ve ayın dâvalarında taraflardan biri temyiz dilekçesinde veya tamamlayıcı dilekçe yahut cevap dilekçesinde duruşma yapılmasını istemiş ise Yargıtayca bir gün belli edilerek taraflara usulen tebligat yapılır. Tebliğ tarihi ile duruşma günü arasında en az onbeş gün bulunması gerekir; taraflar gelmişlerse bu süreye bakılmaz.

Görev ve yetkiye ait kararların incelenmesinde duruşma yapılmaz.

Yargıtay, birinci fıkra hükmü ile bağlı olmaksızın bilgi almak üzere kendiliğinden de duruşma yapılmasına karar verebilir.

Duruşma günü belli edilen hallerde Yargıtay, tarafları veya gelen tarafı dinledikten sonra ve taraflardan hiç biri gelmemiş ise dosya üzerinde inceleme yaparak kararını o gün tevhim eder.

Duruşma günü kararı verilemeyen işlerin en geç yirmi gün içinde karara bağlanması zorunludur.

Kanunda ivedi olduğu bildirilen dâva ve işlere ait Yargıtay incelemesi öncelikle yapılır.

Temyiz olunan hükmün, kanunun olaya uygulanmasında hata edilmiş olmasından dolayı bozulması gerektiği ve kanuna uymayan husus hakkında yeniden yargulama yapılmasına ihtiyaç duyulduğu takdirde Yargıtay, hükmü değiştirerek ve düzelterek onayabilir.

Tarafların kimliklerine ait yanlışlıklarla yazı, hesap ve diğer açık ifade yanlışlıkları hakkında da bu hüküm uygulanır.

Hüküm sonucu, esas bakımından usul ve kanuna uygun olup da gösterilen gerekçe doğru görülmezse gerekçe değiştirilerek ve düzelterek hüküm onanır.

Madde 440. — I - Yargıtay kararlarına karşı tevhim veya tebliğden itibaren 15 gün içinde aşağıdaki sebeplerden dolayı karar düzeltilmesi istenebilir :

1. Temyiz dilekçesi ve kanunî süresi içinde verilmiş olmaları şartıyla, tamamlayıcı dilekçe ve karşı tarafın cevap dilekçelerinde ileri sürülüp hükme etkisi olan itirazların kısmen veya tamamen cevapsız bırakılmış olması,
2. Yargıtay kararında birbirine aykırı fıkralar bulunması,
3. Yargıtay incelemesi sırasında hükmün esasını etkileyen belgelerde bir hile veya sahteliğin ortaya çıkması,
4. Yargıtay kararının usul ve kanuna aykırı bulunması.

II - Yargıtay evvelce cevapsız bırakılan itirazları kendi görüşüne göre hükme etki yapacak nitelikte bulmazsa karar düzeltilmesi isteği üzerine vereceği kararda bu itirazları reddederken her biri hakkında gerekçe göstermek zorundadır.

(Anayasa ve Adalet Komisyonunun kabul ettiği metin)

Madde 427. — Millet Meclisi metninin 427 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 438. — Millet Meclisi metninin 438 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 440. — I - Yargıtay kararlarına karşı tefhim veya tebliğden itibaren 15 gün içinde aşağıdaki sebeplerden dolayı karar düzeltilmesi istenebilir :

1. Temyiz dilekçesi ve kanunî süresi içinde verilmiş olmaları şartıyla, tamamlayıcı dilekçe ve karşı tarafın cevap dilekçelerinde ileri sürülüp hükme etkisi olan itirazların kısmen veya tamamen cevapsız bırakılmış olması,
2. Yargıtay kararında birbirine aykırı fıkralar bulunması,
3. Yargıtay incelemesi sırasında hükmün esasını etkileyen belgelerde bir hile veya sahteliğin ortaya çıkması,
4. Yargıtay kararının usul ve kanuna aykırı bulunması,

II - Yargıtay evvelce cevapsız bırakılan itirazları kendi görüşüne göre hükme etki yapacak nitelikte bulmazsa karar düzeltilmesi isteği üzerine vereceği kararda bu itirazları reddederken her biri hakkında gerekçe göstermek zorundadır.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

III - Yargıtayın aşağıdaki kararları hakkında karar düzeltilmesi yoluna gidilemez :

1. 8 nci maddede gösterilen dâvalarla miktar veya değeri onbin liradan az olan dâvalara ait hükümlerin onanması veya bozulmasına ilişkin kararlar,
2. Görev ve yetki ile hâkimin reddi, dâva veya karşılık dâvanın açılmamış sayılması hakkındaki kararlara ilişkin olanlarla merci belirtilmesi kararları,
3. Hakemlerin verdiği hükümlerin ve bu kanunun tahkim hükümlerine göre mahkemece verilecek kararların onanmasına veya bozulmasına ilişkin kararlar,
4. Hukuk Genel Kurulunca verilmiş kararlar.

Madde 507. — Basit yargılama usulü, kanunlarda sayılanlardan başka aşağıdaki hallerde de uygulanır :

1. 176 nci maddenin üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz ve onuncu bentlerinde yazılı dâva ve işlerde,
2. Tarafları dinlemek veya dosya üzerinde karar vermek hususunda kanunun mahkemeye takdir hakkı tanıdığı işlerde tarafların dinlenmesine karar verilmiş olması halinde; şu kadar ki, kanunun başka bir yargılama usulü gösterdiği haller bunun dışındadır.

MADDE 2. — 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa, 113 ncü maddesinden sonra aşağıda yazılı 113/A maddesi eklenmiştir :

MADDE 113/A — Thtiyatî tedbir kararının uygulanması dolayısıyla verilen emre uymayan veya o yolda alınmış tedbire aykırı davranışta bulunan kimse, eylemi T. C. K. na göre daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, aidolduğu ceza mahkemesince bir aydan altı aya kadar hapisle cezalandırılır.

GEÇİCİ MADDE — 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bu kanunla değiştirilen hükümlerinin ancak kanun yürürlüğe girdikten sonra açılacak dâvalarda uygulanması mümkündür. Şu kadar ki, bu kanunla eklenen 113/A maddesi ile 176, 289 ve 507 nci maddelerde değişiklik yapan hükümler, kanunun yürürlüğünden önce mevcut dâva ve işlerde de uygulanır.

Kanun yürürlüğe girdiği tarihte mevcut dâvalar bakımından, 409 ncu madde hükmü, bu maddedeki süreler kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay sonra işlemeye başlamak suretiyle uygulanır.

MADDE 3. — 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları hakkındaki Kanunun 10 ncu maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinden 30 gün sonra yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(Anayasa ve Adalet Komisyonunun kabul ettiği metin)

III - Yargıtayın aşağıdaki kararları hakkında karar düzeltilmesi yoluna gidilemez :

1. 8 nci maddede gösterilen davalarla (II numaralı fıkrasının 7 numaralı bendindeki davalar hariç) miktar veya değeri onbin liradan az olan dâvalara ait hükümlerin onanması veya bozulmasına ilişkin kararlar,
2. Görev ve yetki ile hâkimin reddi, dava veya karşılık dâvanın açılmamış sayılması hakkındaki kararlara ilişkin olanlarla merci belirtilmesi kararları,
3. Hakemlerin verdiği hükümlerin ve bu kanunun tahkim hükümlerine göre mahkemece verilecek kararların onanmasına veya bozulmasına ilişkin kararlar,

Madde 507. — Millet Meclisi metninin 507 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Millet Meclisi metninin geçici maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Millet Meclisi metninin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Millet Meclisi metninin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

